

Підсумки дослідження: висновки партнерів з різних країн Європи

Ключові висновки щодо цифрової інклюзії
вразливих груп у Європі – Основи освітньої
програми INCLUDE ME+ (2025)

www.includemedia.eu

This work is licensed under

Creative Commons
Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 4.0 International

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them

01

Сторінка 3

Вступ

02

Сторінка 4

Методологія

03

Сторінка 7

Що таке
інклюзивні ЗМІ

04

Сторінка 13

Поважне
співіснування та
мова ненависті

З
М
І
С
Т

05

Сторінка 19

Соціальна
інклюзія через
цифрові медіа

06

Сторінка 26

Висновки,
виклики та
можливості

07

Сторінка 30

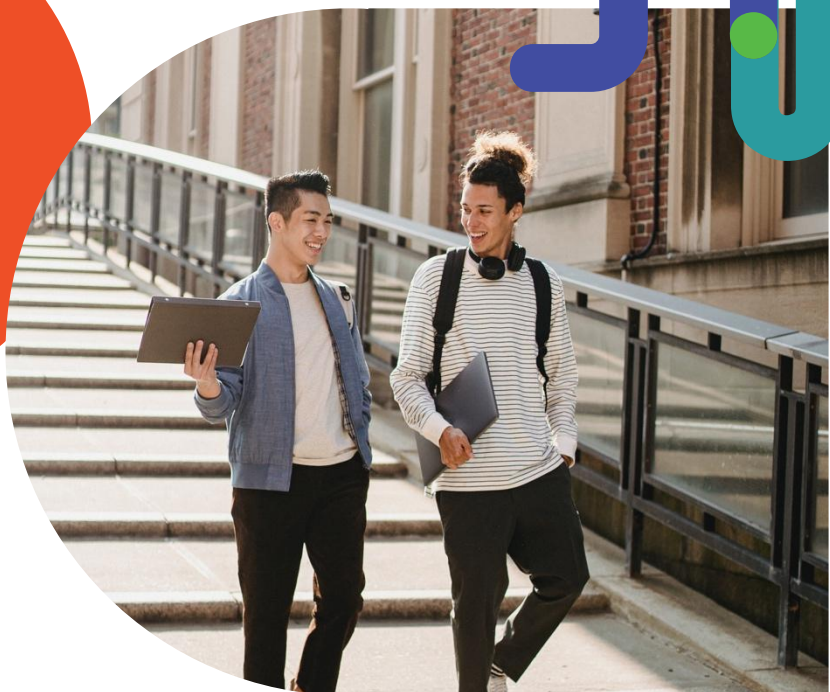
Висновки щодо
цифрової інклюзії
для вразливих
громад,
мігрантів та
біженців

08

Сторінка 32

Остаточні
пропозиції щодо
Роботи над
компетенціями та
навичками

INCLUDE ME+ використовує інклюзію через медіацію для **розробки нової освітньої програми** та надання можливості викладачам закладів вищої освіти, цифровим медіа платформам, громадським організаціям та студентам **стати відповідальними та активними учасниками у формуванні майбутнього цифрових медіа**, щоб це сприяло інклюзії, залученості та миробудуванню по всій Європі.

Цей звіт є частиною WP2, який зосереджується на визначенні найважливіших елементів, що впливають на цифрову інклюзію вразливих груп. Його метою є збір основних елементів для обговорення та рефлексії в рамках складного процесу цифрової інклюзії груп, що перебувають під ризиком виключення, особливо біженців та мігрантів.

Визначення цих елементів дозволить встановити базові принципи для генерування нових ідей щодо створення контенту під час співпраці з творцями контенту та ключовими інституціями, такими як вищі навчальні заклади та громадські організації.

Висновки цього звіту стануть основою для освітньої програми IncludeMe+.

Цей звіт є компіляцією основних результатів звіту, зосередженого на європейському контексті, та 7 національних звітів (Данія, Фінляндія, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Туреччина, Україна), підготовлених партнерами проєкту IncludeMe+ в рамках аналітичного дослідження, проведеного в період з травня по грудень 2024 року.

Для розробки цього дослідження з питань цифрових медіа та інклюзії партнери проекту **застосували якісний методологічний підхід, що поєднує огляд літератури з поглибленими інтерв'ю з експертами у цій галузі.**

Цей підхід має на меті забезпечити комплексний аналіз, надаючи як загальний огляд сучасного стану справ, так і детальний підхід, заснований на спеціалізованих знаннях експертів у цій галузі.

Огляд літератури сторінка 5

Поглиблені інтерв'ю стор. 5

Триангуляція та аналіз даних сторінка 6

Огляд літератури

По-перше, було проведено **систематичний огляд літератури** з метою розуміння сучасного стану досліджень у сфері цифрових медіа та інклюзії у **7 країнах**, у алфавітному порядку: **Данія, Фінляндія, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Туреччина, Україна**. Також включено звіт про ширший європейський контекст.

Цей процес відбувався у кілька етапів:

01

Пошук та збір джерел:

Академічні бази даних, інституційні та політичні документи, дослідження державних органів та незалежних організацій, звіти

02

Спеціалізовані ГО:

Були проведені консультації зі спеціалізованими ГО у сфері цифрових прав та ЗМІ, а також враховані наукові публікації у профільних журналах.

03

Відбір та класифікація:

Були встановлені критерії включення та виключення для відбору найбільш релевантних досліджень, при цьому пріоритет надавався тим, що конкретно стосувалися теми цифрових медіа, а також питань, пов'язаних із представництвом та участю груп, що перебувають під загрозою виключення.

04

Аналіз та узагальнення інформації:

Було проведено критичне та порівняльне вивчення відібраних джерел з метою виявлення основних тенденцій, викликів та можливостей у сфері цифрової інклюзії. Отримані результати було систематизовано за тематичними категоріями для полегшення аналізу та обговорення.

Поглиблені інтерв'ю

Щоб доповнити висновки огляду літератури та збагатити дослідження експертними думками, **були проведені напівструктуровані інтерв'ю** з трьома експертами у сфері цифрової комунікації та соціальної інклюзії.

Напівструктуровані інтерв'ю були проведені для більш глибокого вивчення уявлень, досвіду та аналізу учасників щодо інклюзії груп, що перебувають під ризиком виключення, у цифрових медіа. Були розглянуті такі питання,

як бар'єри у доступі до інформації, представлення цих груп у цифровій сфері та ініціативи, спрямовані на заохочення їхньої активної участі.

Триангуляція та аналіз даних

Поєднання цих двох методологічних стратегій — огляду літератури та поглиблених інтерв'ю — дозволило здійснити триангуляцію даних, що підсилює валідність та надійність дослідження.

Інформація, отримана в результаті огляду літератури, стала основою для контекстуалізації та порівняння думок і досвіду опитаних експертів, що дозволило виявити збіги, розбіжності та нові напрямки для роздумів. Цей комплексний підхід не тільки пропонує актуальну діагностику інклюзії в цифрових медіа, але й надає цінний внесок у розробку стратегій та політик, що сприяють більш

справедливому представленню недопредставлених груп у цифровому середовищі.

З метою узгодження підходів різних партнерів було проведено семінар, метою якого було уточнення змісту та підходів, а також узгодження загальної структури звіту.

Структура національного звіту, якої дотримуватиметься ця збірка, складається з:

01

Що таке інклюзивні цифрові медіа?

- Визначення та сфера застосування згідно з національними даними (експерти, статті тощо)
- Роль цифрових медіа у просуванні різноманітності та інклюзивності

02

Поважне співіснування в цифрових медіа

- Сприяння взаємодії в Інтернеті, що ґрунтується на повазі
- Боротьба з мовою ненависті та онлайн-домаганнями
- Створення цифрових спільнот на основі взаємної поваги

03

Соціальна інклюзія через цифрові медіа

- Цифровий розрив та соціальна нерівність
- Принципи доступного та універсального дизайну
- Розширення можливостей маргіналізованих спільнот за допомогою цифрових платформ

04

Винесені уроки, виклики та можливості

- Ініціативи на національному рівні. Досвід та наслідки. Винесені уроки
- Майбутні тенденції та напрямки
- Винесені уроки та фактори успіху

05

Висновки

- Підсумок основних висновків
- Наслідки для PAR

Партнери розробили аналітичне дослідження, адаптувавши його до географічного та тематичного контексту. Цей звіт є систематизацією даних та основних елементів обговорення звітів про національний та європейський контекст.

03

Що таке інклюзивні ЗМІ?

3.1 Попередні поняття: цифрова інклюзія та перехресна дискримінація

Перш ніж вводити визначення інклюзивних цифрових медіа та потенціалу цифрових медіа з точки зору інклюзивності, важливо розглянути концепцію **цифрової інклюзії**.

Що таке цифрова інклюзія?

Організація Об'єднаних Націй визначає цифрову інклюзію як «справедливий, змістовний та безпечний доступ до використання, керівництва та розробки цифрових технологій, послуг та пов'язаних з ними можливостей для всіх і скрізь».

У цьому контексті Європейська декларація про цифрові права та принципи цифрової декади, Розділ II – Солідарність та інклюзія, визнає, що: «Технології слід використовувати для об'єднання людей, а не для їхнього розділення. Цифрова трансформація має сприяти створенню справедливого та інклюзивного суспільства й економіки та приносити користь

усім людям. Вона має приносити користь кожному, забезпечувати гендерну рівновагу та охоплювати, зокрема, людей похилого віку, мешканців сільських місцевостей, осіб з інвалідністю або маргіналізованих, вразливих чи позбавлених прав людей, а також тих, хто діє від їхнього імені. Вона також має сприяти культурному та мовному різноманіттю».¹

¹ Європейська декларація про цифрові права та принципи цифрового десятиліття [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123(01))

Важливо зазначити, що в деяких опрацьованих джерелах та під час інтерв'ю з експертами було висвітлено ключовий елемент цифрової інклюзії, який не згадується прямо в жодному з попередніх визначень, але є надзвичайно важливим для розробки стратегій, спрямованих на сприяння цифровій інклюзії. Цим ключовим елементом є інтерсекціональність. У літературі та в розмовах з експертами зазначалося, що моделі дискримінації та нерівності, які існують у фізичному просторі, відтворюються та повторюються у віртуальному просторі:

«У соціальних мережах існує дискримінація, расизм, домагання, оскільки вони є відображенням того, що ми переживаємо як суспільство. Віртуальний світ стає дзеркалом, відображенням фізичного світу».

Таким чином, зрозуміло, що перетин ситуацій нерівності (інтерсекціональність) перешкоджає дотриманню здорової «медіа-дієти», і це дозволяє замислитися над простором, у якому

кож
нак
ств
циф

Що таке інтерсекційна дискримінація?

Термін «інтерсекційна дискримінація» визначається Радою Європи²: «відображає розуміння того, що взаємодія двох або більше підстав для дискримінації може спричинити нерівність, яка якісно відрізняється від дії цих підстав окремо

Вона відрізняється від «багаторазової дискримінації», яка є загальним терміном для всіх випадків дискримінації за кількома ознаками: інтерсекційна дискримінація включає ідею, що взаємодія цих ознак має синергетичний характер». Вік, стать, колір шкіри, дохід, релігія, сексуальна орієнтація... можуть бути елементами, які, перетинаючись, можуть призвести до дискримінаційних дій. Наприклад, мова ненависті, спрямована проти чорношкірих жінок-лесбійок.

Термін «інтерсекційна дискримінація» визначається Радою Європи² як «такий, що відображає розуміння того, що взаємодія двох або більше підстав дискримінації може спричинити нерівність, яка якісно відрізняється від дії цих підстав окремо. Він відрізняється від «множинної дискримінації», яка є загальним терміном для всіх випадків дискримінації за кількома ознаками: інтерсекційна дискримінація включає ідею, що взаємодія цих ознак має синергетичний характер». Вік, стать, колір шкіри, дохід, релігія, сексуальна орієнтація тощо можуть бути елементами, які, перетинаючись, можуть призвести до дискримінаційних дій. Наприклад, мова ненависті, спрямована проти чорношкірих жінок-лесбійок.

² Council of Europe <https://www.coe.int/en/web/committee-antidiscrimination-diversity-inclusion/intersectional-discrimination>

3.2 Визначення інклюзивних цифрових медіа

Спільні елементи включають:

Національні звіти відображають багатство та різноманітність у розумінні явищ, пов'язаних із цифровими медіа та інклюзією. Це поширюється й на саме визначення інклюзивних цифрових медіа. У цих визначеннях є як спільні риси, так і відмінності.

01 Доступність для всіх:

Усі три визначення наголошують на забезпеченні доступності цифрових медіа для кожного, незалежно від здібностей чи походження.

02 Різноманітність та інклюзивність:

Кожне визначення підкреслює необхідність представлення маргіналізованих або недостатньо представлених груп, забезпечуючи рівноправну участь.

03 Усунення бар'єрів:

Усі вони визнають важливість усунення перешкод — технологічних, соціальних чи системних — для створення інклюзивного цифрового середовища.

04 Просування різноманітних точок зору

У визначеннях наголошується на необхідності відображення в цифровому контенті широкого спектру думок, включаючи думки меншин.

Серед відмінностей:

01

Деякі визначення зосереджуються на цифровій трансформації та ролі експертів і дослідників у просуванні інклюзивності. Хоча згадується доступність, акцент робиться на ширшому контексті, підкреслюючи необхідність різноманітних точок зору в цифрових середовищах.

02

Інші визначення вказують на важливість національних політичних рамок, які активно формують інклюзивність у сфері суспільного мовлення.

03

Інші визначення пропонують більш детальний та комплексний підхід, прямо звертаючись до технологічних бар'єрів, соціально-економічної інклюзивності та уникнення стереотипів. Це виходить за межі репрезентації, наголошуючи на інтеграції різноманітності у всі аспекти цифрових медіа та заохочуючи активну участь маргіналізованих спільнот.

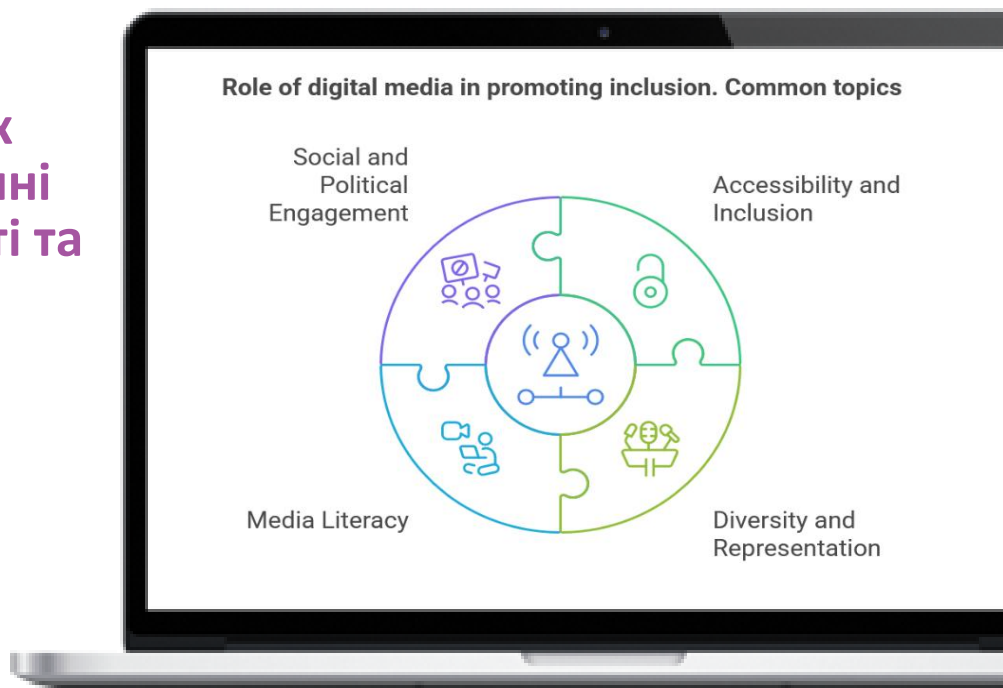
Для цілей цього звіту характеристики інклюзивних цифрових медіа будуть визначені таким чином: інклюзивні цифрові медіа — це цифрові платформи, інструменти та контент, призначені для забезпечення рівного доступу до інформації та участі для всіх людей, незалежно від їхніх здібностей, ідентичності, етнічної приналежності, статі, віку чи соціально-економічного статусу. Вони ґрунтуються на усуненні технологічних та соціальних бар'єрів, забезпечуючи доступність цифрових середовищ, їхню різноманітність та репрезентативність для всіх спільнот.

Ці медіа повинні не лише відображати різноманітність, а й активно інтегрувати її у свій дизайн, виробництво та поширення, сприяючи рівності, представництву груп, що перебувають під ризиком виключення, та повазі до плюралізму поглядів. Вони також повинні підтримуватися нормативно-правовими рамками та політиками, що сприяють інклюзивності у цифровій екосистемі, просуваючи практики, які зменшують цифровий розрив та запобігають відтворенню стереотипів, упереджень та нерівності.

Зрештою, інклюзивні цифрові медіа прагнуть створити доступне, партисипативне та справедливе цифрове середовище, де всі люди можуть висловлюватися, робити свій внесок та отримувати користь

3.3

Роль цифрових медіа у сприянні різноманітності та інклюзії

Спільні елементи включають:

01

Доступність та цифрова інклюзія

- Наголос на необхідності доступності цифрових платформ, що гарантує, що всі особи можуть бути частиною не лише як споживачі, а й як творці контенту. Зв'язок між роллю цифрових медіа у сприянні громадянській активності та освіті.

02

Різнорманітність та представництво

- Акцент на збільшенні представництва маргіналізованих груп у цифрових медіа.
- Роль медіа у формуванні соціальних та культурних поглядів.

03

Цифрова грамотність та критичне мислення

- Пріоритет на інвестиції та розвиток навичок цифрової грамотності для ефективної навігації в онлайн-просторі.
- Ризики, такі як персоналізація контенту на основі алгоритмів та використання дезінформації, що може посилити упередження, забобони та стереотипи.

04

Роль цифрових медіа у соціальній та політичній активності

- Визначення потенціалу цифрових медіа у сприянні діалогу, політичній активності та обізнаності щодо соціальних питань.

У наступній таблиці наведено основні характеристики та потенціал цифрових медіа з точки зору інклюзивності для кожної з аналізованих країн

		Основні характеристики	Потенціал
	Іспанія	Миттєвий доступ до інформації, інтерактивність аудиторії, персоналізація контенту, ризик дезінформації та фейкових новин, демократизація медіа та нові формати (подкасти, стрімінг).	Високий потенціал для незалежних цифрових медіа та участі аудиторії, але існують такі ризики, як дезінформація, поляризація та цифрова фрагментація.
	Європейський Союз	Цифрові інструменти можуть сприяти діяльності соціальних рухів, посередництву, миробудуванню та активізму, але також несуть ризики дезінформації.	Може бути потужним інструментом для сприяння різноманітності, інклюзії та тривалого миру, залучення громадян та вирішення конфліктів, але цифрова екосистема також може поширювати дезінформацію та фейкові новини.
	Німеччина	ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні думок, політичного дискурсу та культурного взаєморозуміння.	Може бути рушійною силою демократичної участі та інклюзії, якщо різноманітні точки зору будуть адекватно представлені.
	Туреччина	Цифрові платформи можуть сприяти представництву, культурному діалогу та підвищенню обізнаності щодо інклюзивності.	Потенціал для зв'язку між різними етнічними та соціальними групами, зміцнення прав меншин та забезпечення доступної цифрової освіти.
	Данія	Цифрові медіа в Данії слугують платформою для сприяння різноманітності та інклюзії, посилюючи голоси недостатньо представлених груп	Сильна медіаполітика забезпечує інклюзивність та соціальну згуртованість завдяки різноманітним наративам.
	Ірландія	Програми цифрової грамотності для маргіналізованих спільнот; акцент на цифровій доступності.	Підвищення цифрових навичок може зменшити нерівність та сприяти економічній інклюзії.
	Фінляндія	Цифрові медіа є інструментом освіти, критичного мислення та громадянської активності.	Добре розвинений медіапростір може сприяти формуванню поінформованих громадян та соціальній згуртованості.

Різні звіти демонструють різноманітні перспективи та підходи до соціальних медіа як потужного інструменту для посилення різноманітності та інклюзивності. Спільним викликом для них залишається баланс між доступністю, різноманітністю та зменшенням ризиків відтворення соціальних та економічних нерівностей/стереотипів, дезінформації та поляризації.

Поважне співіснування та мова ненависті

4.1 Сприяння взаємодії, що ґрунтується на повазі в Інтернеті

Європейський контекст та національні звіти демонструють досвід різних країн у просуванні поваги та інклюзивності в цифрових медіа. Основні елементи, визначені в цих звітах, включають правові рамки, освіту та цифрову грамотність, зусилля щодо соціальної інклюзії, цифрову залученість громад та вплив мови ненависті та онлайн-переслідувань

Спільні елементи для різних країн

01

Спільні елементи для різних країн

- Усі звіти свідчать про наявність правової бази або правових механізмів для боротьби з мовою ненависті та забезпечення відповідальності за поведінку в Інтернеті. На європейському рівні ЄС запровадив такі законодавчі акти, як Закон про цифрові послуги (DSA), Директива про належну ретельність у сфері корпоративної стійкості та Закон про штучний інтелект, які покладають на онлайн-платформи та корпорації відповідальність за пом'якшення та запобігання мові ненависті в Інтернеті. На національному рівні всі Кримінальні кодекси регулюють питання мови ненависті.
- Так само у всіх звітах визначено виклики щодо забезпечення дотримання нормативних актів. Фактом є те, що мова ненависті часто поширюється майже вільно через відсутність моніторингу, невикористання конкретних інструментів для виявлення та усунення шкідливого контенту та існування анонімності. Надзвичайно турбує ескалація мови ненависті та інших форм дискримінації у цифровому просторі, а також існування/тривалість онлайн-переслідувань. Ці онлайн-утиски непропорційно сильно зачіпають людей через їхню стать, колір шкіри, сексуальну орієнтацію, релігію тощо. З іншого боку, цікаво спостерігати за дебатами щодо свободи слова та регулювання шкідливих висловлювань, які відбуваються в Європейському Союзі чи Туреччині.
- Деякі визначені стратегії боротьби з мовою ненависті, дезінформацією тощо включають використання доброзичливих нагадувань про тон дискусії; визнання негативної критики та пояснення, засновані на фактах, з поважним тоном, щирістю та чесністю у спілкуванні модераторів з громадськістю.

Освіта та цифрова грамотність як основа для поважного спілкування в Інтернеті

- У звітах наголошується на важливості освіти з питань цифрового громадянства, спрямованої на сприяння відповідальній цифровій взаємодії та боротьбу з дезінформацією. Фінляндія та Данія є піонерами в інтеграції медіаграмотності у свою освітню політику. Проте впровадження цих заходів не зупинило поширення мови ненависті чи цифрового харасменту, оскільки

Цифрові медіа, соціальна інклюзія та маргіналізовані спільноти

- Ключова роль цифрових медіа у посиленні голосів маргіналізованих груп при одночасному визнанні ризику посилення нерівності. Це амбівалентне явище, в якому ключове значення мають юридична відповідальність цифрових платформ, залучення спільноти, цифрова грамотність, цифровий розрив та активна участь творців контенту.

Також підкреслюється потенціал цифрових медіа в плані культурної дипломатії та громадянського діалогу. Використання цифрових платформ для сприяння співіснуванню етнічних та релігійних груп дає позитивні результати. Однак у всіх звітах визнається існування цифрового розриву, який особливо впливає на групи, що перебувають у вразливому становищі.

Особливості окремих країн та основні виклики

Європейський Союз

Німеччина

Туреччина

Данія

Ірландія

Фінляндія

Основні пріоритетні напрямки

Основні виклики

Іспанія	Захист цифрових прав та боротьба з дезінформацією. Цифрові медіа як інструмент інклюзивності та різноманітності; важливість медіаграмотності.	Цифрові платформи можуть посилювати упередження та нерівність. Заохочення відповідальних цифрових лідерів думок для протидії наративам ненависті.
Європейський Союз	Правові рамки для регулювання мови ненависті та сприяння повазі в Інтернеті.	Анонімність в Інтернеті підживлює нетерпимість та підбурювання до насильства. Забезпечення дотримання нормативних актів та баланс між свободою слова та мовою ненависті залишаються складними завданнями.
Німеччина	Наголос на чіткій комунікації для запобігання непорозумінням та сприяння емпатії.	Потреба у ширшій суспільній прихильності до поважного цифрового дискурсу.
Туреччина	Заохочення громадянського діалогу та культурної дипломатії через цифрові платформи. Впровадження освіти з питань цифрового громадянства.	Збалансування свободи слова та регулювання мови ненависті залишається викликом. Посилення співпраці між урядом та НУО для відстеження тенденцій у сфері мови ненависті.
Данія	Програма «Digital Dannelsen» включає навчання поважному спілкуванню в Інтернеті.	Тривають зусилля щодо забезпечення ефективності цієї програми у зменшенні онлайн-утисків.
Ірландія	Програми цифрової інклюзії спрямовані на зменшення цифрового розриву для маргіналізованих спільнот.	Анонімність в Інтернеті збільшує ризик расизму та ксенофобії. Маргіналізовані групи стикаються з проблемами доступу до цифрових технологій та цифрової грамотності. Відмінності в мові та культурних нормах ускладнюють виявлення та регулювання шкідливої поведінки.
Фінляндія	Закони та політика підтримують соціальну інклюзію та демократію у цифрових просторах. Стратегії протидії ненависницьким висловлюванням.	Кількість випадків мови ненависті проти журналістів зростає, а вжити правових заходів складно. Розширення контрнарративів на основі мистецтва для протидії мові ненависті.

Ефективні стратегії сприяння поважному цифровому співіснуванню потребують цілісного підходу, в якому освіта, державна політика та підтримка з боку державних органів або залучення громад (за активної участі та внеску тих, хто перебуває у вразливому становищі) відіграють головну роль. З іншого боку, свобода вираження поглядів має бути збалансована з відповідальністю (платформ та окремих осіб), при цьому слід покращувати цифрову грамотність, щоб дати людям змогу критично аналізувати інформацію, з якою вони ознайомлюються та/або яку створюють, а також керувати взаємодією в Інтернеті

Створення цифрових спільнот на основі взаємної поваги. Розширення можливостей маргіналізованих спільнот за допомогою цифрових платформ

У національних звітах наведено численні приклади ініціатив, спрямованих на створення інклюзивного, поважного та освітнього цифрового середовища.

Різні країни покладаються на конкретні державні політики, деякі з яких пов'язані зі стратегіями подолання цифрового розриву; міжгалузева співпраця між різними державно-приватними та громадськими організаціями є ключовою у створенні досвіду, заснованого на цифрових спільнотах. Прикладами такого досвіду є:

Інклюзивність та повага:

01

Данія сприяє інклюзивності через такі платформи, як Mødrehjælpen та Børns Vilkår, які створюють цифрові простори підтримки для вразливих спільнот та дітей.

02

Ірландія наголошує на цифровому громадянстві, заохочуючи взаємну повагу в онлайн-спільнотах.

03

Іспанія підтримує модератовані дискусійні простори та навчання творців контенту з метою запобігання стереотипам.

04

У Німеччині цифрові платформи, пов'язані з сусідством, та соціальні медіа стали різноманітними, постійно мінливими просторами для налагодження зв'язків. Ці платформи дозволяють людям спілкуватися, ділитися інформацією та брати участь у місцевих ініціативах, часто заповнюючи прогалини між різними соціальними групами та сприяючи формуванню почуття спільноти.

05

Кампанія #ATodoColor була започаткована для боротьби з мовою ненависті, спрямованою проти мігрантів та інших маргіналізованих груп у цифрових медіа. Визнаючи ключову роль молоді, кампанія надає їм можливість не лише споживати контент, а й ставати творцями повідомлень, що пропагують толерантність, рівність та повагу.

Цифрова освіта та професійний розвиток:

01

Німецька програма «UndiMeS» пропонує гнучке та модульне цифрове навчання для освітян, яке поєднує модулі мікронавчання з практичною спільнотою, покращуючи їхню здатність взаємодіяти з учнями в цифрову епоху.

02

Турецька ВТК у співпраці з освітніми закладами забезпечує структуровані тренінги з онлайн-етикету, безпеки та етичної цифрової поведінки.

03

Digital4All зосереджується на посиленні спроможності університетів розробляти та забезпечувати інклюзивні цифрові навчальні програми

Безпека та обізнаність в Інтернеті:

01

Туреччина інтегрує освіту з цифрової етики в національні програми та університетські навчальні плани.

02

Іспанія та Ірландія пропагують відповідальну поведінку в Інтернеті через структуровані дискусії та ініціативи.

03

Børns Vilkår (Організація з питань добробуту дітей) зосереджується на створенні безпечних просторів для дітей в Інтернеті, сприяючи розвитку поважних та інклюзивних цифрових просторів.

04

Кампанія #ATodoColor була започаткована для боротьби з мовою ненависті, спрямованою проти мігрантів та інших маргіналізованих груп у цифрових медіа. Визнаючи ключову роль молоді, кампанія надає їм можливість не лише споживати контент, а й ставати творцями повідомлень, що пропагують толерантність, рівність та повагу.

Цифрова освіта та професійний розвиток:

01

Німецька програма «UndiMeS» пропонує гнучке та модульне цифрове навчання для освітян, яке поєднує модулі мікронавчання з практичною спільнотою, покращуючи їхню здатність взаємодіяти з учнями в цифрову епоху.

02

Турецька ВТК у співпраці з освітніми закладами забезпечує структуровані тренінги з онлайн-етикету, безпеки та етичної цифрової поведінки.

03

зосереджується на посиленні спроможності університетів розробляти та забезпечувати інклюзивні цифрові навчальні програми.

Безпека та обізнаність в Інтернеті:

01

Туреччина інтегрує освіту з цифрової етики в національні програми та університетські навчальні плани.

02

Іспанія та Ірландія пропагують відповідальну поведінку в Інтернеті через структуровані дискусії та ініціативи.

03

Організація Børns Vilkår (Діти та добробут) зосереджується на створенні безпечних просторів для дітей в Інтернеті, сприяючи розвитку поважних та інклюзивних цифрових просторів

Соціальна інклюзія через цифрові медіа

5.1 Цифровий розрив та нерівності

Цифровий розрив залишається серйозною проблемою в різних європейських країнах, впливаючи на різні соціальні групи та географічні регіони, зокрема сільські. Згідно з доповіддю ЮНЕСКО «Цифрова інклюзія для людей з низьким рівнем кваліфікації та низьким рівнем грамотності. Огляд ситуації»³

Основними перешкодами для підвищення цифрової інклюзії є:

- відсутність інфраструктури
- низькі доходи та недоступність
- відсутність цифрових компетентностей та навичок (відсутність базової грамотності та цифрової грамотності)
- відсутність стимулів для використання цифрових інструментів, що відома як недостатнє освоєння Інтернету. Це може бути наслідком відсутності культурної та соціальної прийнятності використання Інтернету, недостатньої обізнаності та розуміння Інтернету або того, що онлайн-контент не сприймається як привабливий.

Нерівний доступ до технологій сприяє збереженню ізоляції певних груп. Ця нерівність у доступі до інформаційно-комунікаційних технологій та їх використанні обмежує їх повноцінну участь у цифровому суспільстві

Соціальні мережі та соціальний капітал мають значний вплив на цифрову інклюзію

³. Zelezny-Green, R, Vosloo, S, Conole, G & Curran, S (ред.) 2018, Огляд ситуації: цифрова інклюзія для людей з низькою кваліфікацією та низьким рівнем грамотності, ЮНЕСКО, Париж, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261791>

Виокремлюють три типи цифрового розриву:

01

Перший цифровий розрив стосується доступу до технологій. Доступ до технологій залежить від соціально-економічного становища людей у суспільстві. У цьому сенсі, чим гірше соціально-економічне становище, тим більші труднощі з доступом до технологій та інфраструктури, необхідної для їх використання: доступ до комп'ютера, доступ до інтернет-з'єднання, якість технічного обладнання або технічне обслуговування.

02

Другий цифровий розрив пов'язаний із «ставленням до технологій, мотивацією до їх використання або сприйняттям їх складності чи корисності».

03

Третій цифровий розрив пов'язаний із засвоєнням технологій, їхнім використанням та «нерівними можливостями для людей скористатися новими технологіями».

ЄС розробив спеціальну стратегічну рамку для подолання цифрового розриву. Європейський парламент у резолюції від 13 грудня 2022 року щодо цифрового розриву визнав соціальні відмінності, спричинені цифровізацією, підкреслив необхідність подолання цифрового розриву та фінансової ізоляції вразливих соціальних груп, щоб цифрова трансформація не залишила нікого осторонь, зокрема тих, хто найбільше ризикує не мати цифрових навичок, необхідних для максимального використання потенціалу цифровізації державних та приватних послуг, з метою забезпечення включення всіх громадян у цифрове суспільство, незалежно від їхнього доходу, соціального становища, географічного розташування, стану здоров'я чи віку. У цьому контексті ЄС започаткував Стратегію «Цифрове десятиліття 2030» та Європейську декларацію про цифрові права та принципи, в якій закріплено зобов'язання ЄС щодо «безпечної, надійної та сталого цифрової трансформації, що ставить людину в центр уваги, відповідно до основних цінностей та фундаментальних прав ЄС».

У цьому контексті у звітах країн визнається існування та поширеність цифрового розриву серед вразливих груп, таких як мігранти та біженці з низьким соціально-економічним статусом. Цифровий розрив серед мігрантів та біженців формується через перехресну дискримінацію, тобто поєднання таких факторів, як стать, вік, соціально-економічний статус, рівень освіти, знання мови, цифрова грамотність, соціальні мережі чи соціальний капітал, які впливають на їхній доступ, використання та освоєння цифрових технологій. Стать відіграє вирішальну роль, оскільки жінки-мігрантки та біженки часто стикаються з додатковими

перешкодами через культурні норми, сімейні обов'язки та обмежену економічну незалежність, що обмежує їхній доступ до цифрових інструментів та впевненість у їхньому використанні. Вік також впливає на цифрову інклюзію: молодші мігранти зазвичай краще знайомі з технологіями, тоді як старші особи можуть мати труднощі через брак попереднього цифрового досвіду та можливостей для навчання.

Соціально-економічний статус є ключовим чинником, оскільки мігранти з нижчими доходами часто не мають доступу до надійного інтернет-з'єднання та навчання цифровій грамотності, що обмежує їхню здатність отримувати максимальну користь від інтернету та ресурсів, які там можна знайти. Рівень освіти також впливає на цифрові навички. Особи з вищою освітою, як правило, швидше адаптуються до цифрового середовища, тоді як особи з обмеженою освітою можуть стикатися з труднощами в користуванні інтернетом, особливо якщо вони мають мовні бар'єри.

Соціальні мережі та соціальний капітал суттєво впливають на цифрову інклюзію. Міцні соціальні зв'язки допомагають мігрантам отримати підтримку в освоєнні цифрових навичок та доступі до онлайн-можливостей, тоді як тим, хто має обмежені мережі, може бути важко інтегруватися в цифрове середовище, що посилює соціальну та економічну ізоляцію. Платформи соціальних медіа можуть слугувати важливими інструментами для спілкування, пошуку роботи та доступу до необхідних послуг, але нерівний доступ до цих мереж ще більше поглиблює цифровий розрив.

Зрештою, перетин цих факторів (перехресна дискримінація) визначає, як мігранти та біженці можуть взаємодіяти з цифровим світом. Без цілеспрямованої політики, спрямованої на подолання цього розриву, вони ризикують бути ще більше маргіналізованими, що обмежить їхній доступ до освіти, зайнятості та основних державних послуг. Комплексні стратегії цифрової інклюзії, спрямовані на усунення цих нерівностей, є необхідними для забезпечення їхньої повноцінної участі в житті суспільства.

Національні звіти показують, що країни впровадили різні політики та підходи для подолання цифрового розриву, зосередившись на доступі до інтернету та пристроїв, покращенні цифрових навичок та сприянні цифровій активності. У Данії, незважаючи на розвинену цифрову інфраструктуру, цифровий розрив все ще впливає на людей похилого віку та тих, хто має нижчий соціально-економічний статус. «Телецентр Данія» відіграє вирішальну роль у подоланні цього розриву, пропонуючи навчання цифровій грамотності та доступ до технологій для груп, що не мають достатнього доступу. Фінляндія використовує цифрові медіа для сприяння соціальній інклюзії, надаючи платформи для освіти, комунікації та громадянської активності. Однак цифрові нерівності зберігаються, а розбіжності у доступі, навичках та ставленні до технологій продовжують посилювати соціальну ізоляцію, підкреслюючи необхідність ініціатив, що покращують цифрову грамотність та забезпечують рівний доступ до ресурсів.

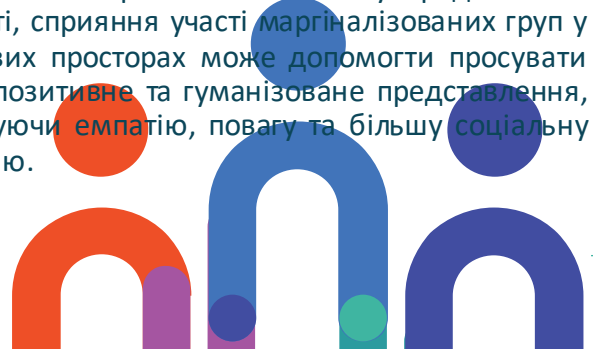
Україна стикається зі значними викликами у сільських районах та серед людей похилого віку, де обмежений доступ до високошвидкісного інтернету та цифрових пристроїв обмежує участь у цифровій економіці та суспільстві. У Німеччині «Цифровий пакт для шкіл» 2019 року є важливим кроком у напрямку покращення цифрової інфраструктури в освіті, забезпечуючи фінансування та підтримку для модернізації технологій у школах з метою подолання цифрового розриву серед учнів. В Іспанії соціальна нерівність у офлайн-світі відбивається у цифровому світі, що призводить до так званої «цифрової стратифікації», яка особливо впливає на мігрантів та біженців, що стикаються з економічними труднощами. Мовні бар'єри, відсутність цифрових навичок та обмежений доступ до пристроїв і підключення ускладнюють інтеграцію та доступ до основних послуг для цих груп.

Національна цифрова стратегія Ірландії вирішує численні аспекти цифрового розриву, забезпечуючи доступ до широкосмугового та високошвидкісного інтернету для малозабезпечених та сільських громад, а також

надаючи навчання з цифрової грамотності через програму «Цифрові навички для громадян». Крім того, докладаються зусилля для подолання розриву між цифровими навичками та можливостями працевлаштування, особливо для маргіналізованих громад. Туреччина застосувала проактивний підхід до зменшення цифрової нерівності шляхом розширення інфраструктури, впровадження програм цифрової грамотності, надання інклюзивних послуг електронного урядування та цільової підтримки для незахищених груп з метою створення більш справедливого цифрового середовища.

Комплексний, інтерсекційний підхід у рамках міжсекторальної стратегії є необхідним для сприяння цифровій інклюзії серед осіб, які стикаються з цифровою ізоляцією. Цей підхід забезпечує співпрацю різних суб'єктів суспільства (державних адміністрацій, НУО, приватних організацій, цифрових платформ, соціальних рухів, окремих осіб тощо) з метою подолання цифрового розриву, запобігання відтворенню нерівності з офлайн-світу та вирішення питань не лише доступу до технологій, а й навичок та впевненості, необхідних для активної та ефективної участі у цифровому світі.

Щодо сприяння доступу до технологій та Інтернету, зниження вартості цифрових пристроїв та підключення до мережі, а також розширення мережі безкоштовних точок доступу (наприклад, бібліотек) матиме вирішальне значення для тих, хто перебуває під загрозою цифрової ізоляції. Щодо сприяння розвитку цифрових навичок, навчальні програми, семінари та освітні ініціативи мають бути розроблені з урахуванням різноманітного соціального походження та перехресних форм дискримінації, щоб мовні бар'єри не заважали мігрантам та біженцям здобувати необхідні цифрові компетенції. Цифрову залученість та відчуття приналежності також слід посилювати шляхом залучення вразливих громад до розробки цифрових інструментів, гарантуючи, що їхні потреби та специфічні виклики будуть враховані. Крім того, надзвичайно важливим є підвищення обізнаності щодо ксенофобії та мізогінії в цифрових просторах, особливо в контексті дезінформації. Заохочення контрнарративів та підтримка альтернативних точок зору можуть кинути виклик існуючим стереотипам та упередженням. Нарешті, сприяння участі маргіналізованих груп у цифрових просторах може допомогти просувати більш позитивне та гуманізоване представлення, заохочуючи емпатію, повагу та більшу соціальну інклюзію.

5.2 Доступний дизайн та універсальний дизайн Принципи

Директива ЄС про доступність веб-сайтів встановлює вимоги щодо доступності веб-сайтів та мобільних додатків державного сектору, забезпечуючи єдині стандарти в усіх державах-членах.

Директива про аудіовізуальні медіапослуги покращує доступність традиційних та медіапослуг на замовлення, тоді як Європейський кодекс електронних комунікацій вимагає надання рівноцінних послуг та доступного доступу до спеціалізованого обладнання для користувачів з інвалідністю. Регламент DAS забезпечує безпеку транскордонних цифрових транзакцій шляхом забезпечення доступності послуг цифрової ідентифікації. Директива та Регламент Марракеша покращують доступ до друкованих матеріалів для осіб з інвалідністю, а Європейський закон про доступність усуває бар'єри для доступних продуктів та послуг, включаючи доступність веб-сайтів та операційних систем. Цифрова доступність означає, що веб-контент, такий як тексти, зображення, форми, звуки тощо, має бути доступним і зрозумілим для якомога більшої кількості людей без дискримінації.

Данія є лідером у сфері доступного цифрового дизайну завдяки дотриманню Керівних принципів доступності веб-контенту (WCAG). Данські дизайнери інтегрують принципи універсального дизайну, забезпечуючи, щоб цифрові продукти та послуги відповідали потребам усіх користувачів, особливо людей з інвалідністю. Ці ініціативи підкріплюють прихильність Данії до цифрової інклюзивності.

Фінляндія забезпечує виконання Європейського закону про доступність, який вимагає від державного та приватного секторів надавати доступні цифрові послуги, включаючи телекомунікації, електронну комерцію та термінали самообслуговування. Закон про надання цифрових послуг гарантує, що державні цифрові платформи є доступними для всіх користувачів. Національна політика Фінляндії наголошує на рівності, недискримінації та активній участі осіб з інвалідністю. Міністерство соціальних справ та охорони здоров'я контролює законодавство щодо доступності, враховуючи відгуки зацікавлених сторін для створення комплексної системи

Європейський Союз запровадив низку законодавчих заходів для забезпечення інклюзивного цифрового середовища.

Німеччина надає пріоритет інклюзивній цифровій освіті, застосовуючи принципи універсального дизайну для навчання в університетах, що забезпечує рівний доступ до цифрової освіти для студентів з різними здібностями. Викладачам потрібні додаткові ресурси для створення доступних цифрових матеріалів, що сприяє створенню більш інклюзивного навчального середовища. Ширший підхід «Дизайн для всіх» сприяє розвитку технологій, що враховують різноманітні потреби, покращуючи доступність у цифровій освіті та медіа.

Іспанія наголошує на доступному цифровому дизайні та медіаграмотності. Цифрові платформи інтегрують такі функції, як субтитри, екранні зчитувачі та інклюзивні мовні опції. Ініціативи з медіаграмотності навчають громадян розпізнавати упередження в алгоритмах та перевіряти достовірність інформації. Освітні програми, включаючи ініціативи, що підтримуються ЄС, надають студентам навички виявлення дезінформації та критичного ставлення до цифрового контенту.

Ірландія зосереджується на цифровій інклюзії через співпрацю уряду та громади. Національна цифрова стратегія покращує зв'язок, цифрові навички та доступ до технологій. Програма «Цифрові навички для громадян» пропонує безкоштовне навчання особам з низьким рівнем цифрової грамотності, особливо літнім людям та соціально незахищеним групам. «Медіаграмотність Ірландія» (MLI) сприяє медіаграмотності, тоді як Комісія з захисту даних (DPC) встановлює стандарти доступності для цифрового контенту. Служби інформації для громадян допомагають маргіналізованим громадам орієнтуватися у державних послугах та цифрових платформах.

Україна використовує цифрові медіа для надання доступної інформації внутрішньо переміщеним особам (ВПО), допомагаючи їм інтегруватися в нові громади. Забезпечення цифрової доступності інформаційних послуг дає змогу ВПО отримати доступ до необхідних ресурсів, полегшуючи їхній перехід та сприяючи соціальній інклюзії. Ці різноманітні стратегії демонструють, що поєднання законодавства, освіти та залучення громади є необхідним для досягнення цифрової доступності для всіх громадян у всій Європі.

CEDEFOP визначає цифрову грамотність як «здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, критичної оцінки, створення та передачі інформації, що вимагає як когнітивних, так і технічних навичок».

Ця концепція має три виміри:

01

Практичні навички:

Здатність читати, писати та розуміти різні типи цифрового контенту, такі як текст, зображення, відео та звуки. Сюди також входить знання того, як використовувати цифрові інструменти для ефективної комунікації.

02

Культурна обізнаність:

Розуміння того, як правильно використовувати цифрові медіа в різних ситуаціях, наприклад, для налагодження стосунків в Інтернеті з соціальною, освітньою або робочою метою.

03

Критичне мислення:

Бути по-справжньому цифрово грамотним означає не лише вміти добре користуватися цифровими медіа, а й ставити під сумнів та вдосконалювати їхній спосіб функціонування, «розвиваючи здатність активно та творчо їх трансформувати».

У європейському контексті цифрова грамотність визнається необхідною навичкою для повноцінної участі в житті суспільства, що включає технічні, когнітивні, соціальні, громадянські та творчі компетенції. Ці навички повинні дозволяти людям брати участь в економічних, соціальних та культурних аспектах життя, одночасно відіграючи активну роль у демократичних процесах

Медіаграмотність, і, зокрема, аспект критичного мислення, тісно пов'язана з демократією, забезпечуючи можливість для людей критично оцінювати цифровий контент та відповідально брати участь у цифрових просторах.

Рада Європи підкріплює це поняття через цифрове громадянство, яке сприяє відповідальній та шанобливій взаємодії в Інтернеті, доступу до надійної інформації та захисту прав людини. Європейська комісія підкреслює важливість медіаграмотності та відреагувала на це такими ініціативами, як План дій з цифрової освіти (2021–2027), який має на меті створити високоякісну, інклюзивну та доступну цифрову освіту, та Посібник з освіти у сфері цифрового громадянства, який надає рекомендації для освітян та політиків щодо сприяння відповідальній цифровій взаємодії.

Цифрова стратегія Данії ставить на перше місце інклюзивність, забезпечуючи цифрову грамотність для всіх громадян. Такі ініціативи, як «Digital Post», що вимагає цифрового спілкування з державним сектором, зіткнулися з труднощами, особливо серед людей похилого віку та іммігрантів. Як результат, Данія збільшила інвестиції в навчання цифровим навичкам, щоб подолати розрив у грамотності та забезпечити ширшу участь у цифровій економіці.

Фінляндія інтегрує медіаграмотність у свою національну систему освіти, забезпечуючи розвиток критичних цифрових навичок у людей від раннього дитинства до дорослого віку. Національний аудіовізуальний інститут очолює ініціативи з медіаграмотності, сприяючи відповідальному споживанню медіа та громадянській активності. Публічні бібліотеки та громадські організації підтримують медіаосвіту протягом усього життя, допомагаючи дорослим та літнім людям покращити свою цифрову грамотність. Уряд також наголошує на важливості медіаграмотності для боротьби з дезінформацією, особливо у сферах, пов'язаних із національною безпекою та імміграцією.

Німеччина сприяє розвитку медіаграмотності за допомогою масштабних кампаній, організованих федеральними землями. Ці кампанії підвищують обізнаність щодо відповідального використання цифрових технологій та надають громадянам інструменти для безпечної навігації в цифровому середовищі. Акцент робиться не лише на доступі до технологій, а й на наданні людям критичних навичок для оцінки інформації та захисту від цифрових загроз.

Іспанія впровадила комплексний підхід до цифрової інклюзії. З 2013 року країна розробляє ініціативи, зосереджені на доступності, цифровій грамотності, гендерній рівності та працевлаштуванні. Програма «Іспанія цифрова 2026» надає пріоритет медіаграмотності та алгоритмічній грамотності, допомагаючи користувачам розуміти упередження цифрового контенту та критично ставитися до інформації в Інтернеті. Освітні програми навчають учнів оцінювати надійність джерел та виявляти дезінформацію, підтримуючи поінформовану громадянську участь.

Ірландія сприяє розвитку цифрової грамотності завдяки спільним зусиллям уряду, некомерційних та громадських організацій. Організація «Media Literacy Ireland» (MLI) пропагує критичну оцінку медіа, а Комісія з захисту даних (DPC) встановлює стандарти доступності цифрового контенту. Національна цифрова стратегія наголошує на підключенні до мережі, цифрових навичках та доступі до технологій. Програма «Digital Skills for Citizens» надає безкоштовне навчання соціально незахищеним групам, забезпечуючи, щоб усі громадяни могли скористатися перевагами цифрових досягнень.

Україна підкреслює важливість цифрової грамотності у сприянні інклюзії, особливо серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Цифрові медіа допомагають людям інтегруватися в нові громади, надаючи доступну інформацію про необхідні послуги. Комплексні програми цифрової грамотності, зосереджені на дітях та підлітках, мають на меті покращити навички критичного аналізу медіа та сприяти відповідальній цифровій активності.

Застосовуючи захисні закони та підтримуючи ініціативи на місцях, Україна використовує цифрові медіа для побудови поінформованого та пов'язаного суспільства.

Туреччина запустила проект «Цифрова Туреччина» для покращення цифрової інфраструктури та грамотності. Цифрові медіаплатформи відіграють важливу роль у публічному дискурсі та соціальній інклюзії, особливо для недостатньо представлених груп, таких як етнічні меншини, жінки та люди з інвалідністю. Урядові ініціативи зосереджуються на розширенні доступу до цифрових ресурсів, тоді як організації громадянського суспільства виступають за інклюзивність медіа та програми медіаграмотності для подолання соціальних розривів.

Кожна країна реалізує різні стратегії для підвищення медіаграмотності та цифрової інклюзії, використовуючи політичні та стратегічні рамки, зосереджуючись на освітніх ініціативах, а в деяких випадках — створюючи та сприяючи можливостям розвитку громади. Ці різноманітні підходи підкреслюють загальну важливість медіаграмотності у сприянні демократичній участі, критичному мисленню та цифровій стійкості. У цьому контексті важливо підкреслити, що виклики, з якими стикаються ці політики, пов'язані з ризиком закріплення нерівності. З цієї причини інтерсекційний підхід є необхідним для усунення «кореня» цифрової нерівності.

Цифрова грамотність є необхідною для розширення можливостей вразливих громад. Крім того, цифрова грамотність може сприяти розбудові громади та колективним діям, покращуючи культурний та соціальний капітал тих, хто перебуває у вразливому становищі. Здатність ефективно використовувати цифрові медіа дозволяє ділитися досвідом, відстоювати права, співпрацювати над проектами, спрямованими на покращення їхнього соціального становища. Робота з культурним та соціальним капіталом через розбудову громади є необхідною для створення рівних можливостей та сприяння формуванню більш інклюзивного цифрового суспільства, в якому всі голоси чути та представлені

Розширення можливостей маргіналізованих спільнот за допомогою цифрових платформ

У Німеччині цифрові платформи слугують інструментами для соціальної інклюзії на місцевому рівні. Платформи, пов'язані з місцевими громадами, — від блогів, які ведуть волонтери, до професійних загальнонаціональних мереж — створюють простори, де люди можуть налагоджувати зв'язки, обмінюватися інформацією та брати участь у місцевих ініціативах. Ці платформи допомагають подолати соціальні розриви, об'єднуючи різних членів громади та даючи змогу тим, кого раніше виключали з місцевих дискусій, брати активну участь у них. Данія визначила Red Barnet Ungdom (Молодіжна організація «Врятуйте дітей» Данії) та Ungdommens Røde Kors (Молодіжний Червоний Хрест Данії) як ключові платформи, зосереджені на наставництві для молоді, що перебуває в групі ризику.

У Фінляндії технології використовуються для управління конфліктами та розбудови миру. Ініціатива з управління кризовими ситуаціями (CMI) застосовує мережевий аналіз та великі дані для моделювання конфліктів, покращуючи аналіз конфліктів та процеси прийняття рішень. Вона також розробляє веб-інструменти для покращення інклюзивного прийняття рішень та прогнозування

Соціальна інклюзія через цифрові медіа під час мирних процесів. Фінська екосистема «reacetech» зосереджується на співпраці, безперервному навчанні та оцінці впливу, що робить її надзвичайно інноваційним підходом до миротворчості.

В Іспанії зусилля з розбудови спільнот зосереджуються на соціальному розширенні прав і можливостей. Експерти наголошують на важливості колективної роботи для посилення голосу виключених спільнот. Такі платформи, як Afroféminas та Afrocolectiva, створюють власний контент, щоб кинути виклик домінуючим наративам та сприяти представництву. Дослідження показують, що цифрові платформи є ключовими для покращення соціальної, економічної та культурної інклюзії маргіналізованих спільнот.

Інтернет та цифрові платформи відіграють вирішальну роль у зміцненні зв'язків та інклюзії в громадах. Різні країни розробили ініціативи, що використовують технології для розширення можливостей маргіналізованих груп, сприяння миротворчості та зміцнення місцевих мереж.

В Ірландії кілька ініціатив сприяють цифровій інклюзії та вирішенню конфліктів. Програма SICAP надає цільову підтримку соціально незахищеним особам, допомагаючи їм отримати доступ до цифрових інструментів та послуг. Партнерство «Нові спільноти» (NCP) пропонує семінари з цифрової грамотності для біженців та мігрантів, навчаючи їх практичним навичкам, таким як пошук роботи в Інтернеті та доступ до державних послуг. В Ірландії та Північній Ірландії цифрові медіа також використовуються для сприяння миротворчості, соціальній згуртованості та поважній взаємодії в Інтернеті. Ці ініціативи зосереджуються на зменшенні негативу, дезінформації та мови ненависті в Інтернеті, одночасно забезпечуючи повну участь маргіналізованих груп у цифровому суспільстві.

У Туреччині цифрові платформи дають змогу здійснювати колективні дії та адвокацію. Аналіз конкретних випадків показує, що молодь, жінки та інші соціально незахищені групи використовують соціальні мережі та онлайн-форуми для створення спільнот, що надають підтримку. Ці цифрові простори дозволяють людям ділитися досвідом, відстоювати свої права та співпрацювати над ініціативами, що покращують їхні соціальні умови.

Вибрані ініціативи демонструють унікальні та інноваційні підходи до розбудови спільнот, зосереджуючись на великих даних та миротворчості; створенні контенту для представлення недопредставлених голосів; цифровій грамотності, спрямованій на біженців та мігрантів; мобілізації місцевих спільнот для сприяння інклюзії. Усі вони демонструють позитивний вплив цифрових платформ та онлайн-середовища на значущі соціальні зміни та зміцнення соціальної інклюзії в місцевих громадах. Однак, як неодноразово зазначалося в цьому звіті, тенденція розвитку Інтернету та цифрових платформ полягає у відтворенні нерівності та дискримінації, що існують в офлайн-житті.

Висновки, виклики та можливості

Ініціативи з цифрової інклюзії підкреслюють важливість **доступності, цифрової грамотності, залучення громади, співпраці різних зацікавлених сторін та рівноправної участі**. Кожна національна доповідь містить цінні уроки та висвітлює унікальні виклики у створенні інклюзивних цифрових просторів.

Винесені уроки

Данія наголошує на необхідності структурованої цифрової стратегії, яка забезпечує доступність та грамотність.

Впровадження Digital Post виявило необхідність навчання цифровим навичкам, особливо для людей похилого віку, продемонструвавши, що зусилля з інклюзії мають бути постійними та адаптивними.

Фінляндія показує, як поєднання цифрових та очних взаємодій, а також використання соціальних медіа для адвокації, може ефективно сприяти інклюзії, участі та миробудуванню. Однак забезпечення відповідального використання цифрових медіа та посилення цифрових можливостей у всіх групах суспільства залишаються критично важливими.

Німеччина підкреслює важливість медіаграмотності та цифрової освіти на всіх рівнях. Загальнонаціональні кампанії та програми цифрового навчання демонструють, що інклюзивність виходить за межі простого доступу до технологій і вимагає відповідних навичок та інфраструктури для підтримки освіти та розвитку робочої сили

Україна наголошує на ризиках, пов'язаних із дезінформацією, порушеннями приватності та виключенням. Цифрова грамотність, міцні регуляторні рамки та громадські рухи відіграють ключову роль у пом'якшенні цих викликів, водночас максимально використовуючи потенціал цифрових медіа для інклюзії та участі.

Іспанія наголошує на значенні цифрової грамотності, рівного доступу до технологічних ресурсів та доступності цифрових платформ. Включення маргіналізованих спільнот у процеси прийняття рішень та створення контенту сприяє розширенню їхніх можливостей та протидії домінуючим наративам.

Ірландія наголошує на фундаментальній ролі цифрової грамотності для маргіналізованих спільнот, підкреслюючи необхідність індивідуально розроблених програм та сталого співробітництва між урядовими та неурядовими організаціями.

Туреччина демонструє, як цифрові платформи можуть слугувати потужними інструментами для розбудови спільнот та захисту прав, даючи змогу маргіналізованим групам ділитися досвідом та відстоювати свої права.

Україна наголошує на ризиках, пов'язаних із дезінформацією, порушеннями приватності та виключенням. Цифрова грамотність, міцні регуляторні рамки та громадські рухи відіграють ключову роль у пом'якшенні цих викликів, водночас максимально використовуючи потенціал цифрових медіа для інклюзії та участі.

Іспанія наголошує на значенні цифрової грамотності, рівного доступу до технологічних ресурсів та доступності цифрових платформ.

Включення маргіналізованих спільнот у процеси прийняття рішень та створення контенту сприяє розширенню їхніх можливостей та протидіє домінуючим наративам.

Ірландія підкреслює фундаментальну роль цифрової грамотності для маргіналізованих спільнот, наголошуючи на необхідності індивідуально розроблених програм та стабільної співпраці між урядовими та неурядовими організаціями.

Туреччина демонструє, як цифрові платформи можуть слугувати потужними інструментами для розбудови спільнот та захисту інтересів, даючи змогу маргіналізованим групам ділитися досвідом та відстоювати свої права

Виклики

Незважаючи на зусилля з цифрової інклюзії, існують стійкі бар'єри, серед яких: мова ненависті, дезінформація, онлайн-переслідування, ксенофобія, недостатня представленість у віртуальному просторі та цифровий розрив.

Данія намагається подолати розрив у цифровій грамотності серед людей похилого віку та іммігрантів, тоді як онлайн-переслідування залишається нагальною проблемою. Фінляндія та Україна стикаються з викликами щодо забезпечення рівного цифрового доступу та боротьби з дезінформацією. Німеччина все ще потребує покращення цифрової інфраструктури для освіти та навчання, а вчителі висловлюють незадоволення щодо ресурсів та підготовки. Іспанія стикається з перешкодами у досягненні рівного технологічного доступу та боротьбі з цифровою дискримінацією. Потрібні покращення інфраструктури для посилення цифрової інклюзії.

Ірландія продовжує боротися з диспропорціями в цифровій інфраструктурі, особливо в сільських районах, забезпечуючи при цьому справедливий доступ до ресурсів. Туреччина повинна зміцнити державно-приватні партнерства та

Можливості

Країни можуть використовувати нові технології, такі як штучний інтелект та рішення з відкритим кодом, для підвищення цифрової інклюзивності. Увага Данії до інструментів доступності на основі штучного інтелекту є зразком для інших країн. Прихильність Фінляндії до інклюзивної цифрової трансформації підкреслює потенціал цифрових медіа у створенні суспільств, заснованих на участі. Німецький «Цифровий пакт для шкіл» надає можливість зміцнити цифрову освіту завдяки інвестиціям в інфраструктуру. Акцент Іспанії на міжсекторальній політиці може призвести до створення більш інклюзивного цифрового суспільства. Підхід Ірландії до сприяння цифровій емансипації через інновації та співпрацю може слугувати зразком для глобальних зусиль з цифрової інклюзії. Туреччина може скористатися постійним вдосконаленням інфраструктури та ініціативами з підвищення цифрової грамотності, щоб максимально збільшити вплив цифрових інструментів.

Країни можуть використовувати нові **технології**, такі як **штучний інтелект та рішення з відкритим кодом**, для підвищення цифрової інклюзивності.

Увага, яку Данія приділяє інструментам доступності на основі штучного інтелекту, є зразком для інших країн. Прихильність Фінляндії до інклюзивної цифрової трансформації підкреслює потенціал цифрових медіа у створенні суспільств, заснованих на участі. Німецький «Цифровий пакт для шкіл» надає можливість зміцнити цифрову освіту завдяки інвестиціям в інфраструктуру. Наголос

Іспанії на міжгалузевій політиці може призвести до створення більш інклюзивного цифрового суспільства. Підхід Ірландії до сприяння цифровій емансипації через інновації та співпрацю може слугувати зразком для глобальних зусиль з цифрової інклюзії. Туреччина може отримати вигоду від постійного вдосконалення інфраструктури та цифрової грамотності

Ключові напрямки діяльності

01

Освіта, освіта, освіта. Розширення програм цифрової грамотності:

Забезпечення того, щоб усі люди, зокрема ті, хто належить до вразливих груп або стикається з різними формами нерівності, отримували змістовне та практичне навчання для ефективної орієнтації в цифровому середовищі та розвитку критичного мислення. Важливе значення має також впровадження UDL (універсального дизайну навчання) та цифрової компетентності в основу навчальної програми (у формальній та неформальній освіті), заохочення навчання протягом усього життя, а також використання міжсекторального підходу та освоєння інтернету.

02

Залучення громади:

Успішні ініціативи часто передбачають активну участь громади, коли групи, що перебувають у вразливому становищі, залучаються до розробки проєктів.

03

Покращення інфраструктури та доступності:

Усунення прогалин у технологічній інфраструктурі, особливо у сільських районах, та забезпечення доступності цифрових інструментів для всіх осіб.

04

Зміцнення цифрових прав та захисту:

Розробка політик для запобігання онлайн-переслідуванням, дезінформації та порушенням приватності, одночасно сприяючи створенню безпечного цифрового простору.

05

Сприяння створенню інклюзивного контенту:

Ключове значення має підтримка груп, які перебувають під загрозою виключення або маргіналізації, у створенні та контролі цифрових наративів, що відображають їхній досвід та погляди. Наявність різноманітних голосів, добре підготовлених у сфері міжкультурних та цифрових компетентностей, обізнаних з проблемою перехресної дискримінації, які створюють цифровий контент, а також розробляють і поширюють контрнаративи, що борються зі стереотипами та упередженнями, дозволяє забезпечити більш різноманітне представництво у віртуальному просторі та збагатити цей простір з точки зору медіації, демократії та різноманітних внесків.

Ключові напрямки діяльності

06

Заохочення співпраці між різними зацікавленими сторонами:

Переважна більшість спільних ініціатив має спільну рису — залучення та відданість уряду, некомерційних організацій та організацій громадянського суспільства (у деяких випадках — місцевих громадських груп); у деяких випадках приватні організації також брали участь у проектах та заходах. Комплексний підхід гарантує врахування різноманітних точок зору та може створити ідеальні умови для стійких та ефективних стратегій цифрової інклюзії.

07

Моніторинг та оцінка цифрових ініціатив:

Створення механізмів для оцінки ефективності програм цифрової інклюзії та адаптація стратегій на основі результатів, що ґрунтуються на фактичних даних.

08

Стратегічні політики, спрямовані на усунення структурних бар'єрів:

Виявлення та усунення структурних бар'єрів з урахуванням міжсекторального підходу, врахування таких елементів, як культурні моделі, соціально-економічна нерівність та проблеми доступності, є критично важливим для забезпечення того, щоб усі люди могли користуватися цифровими медіа та безпечно орієнтуватися в них. Політика, спрямована на зменшення цих бар'єрів, виявилася ефективною у сприянні інклюзії.

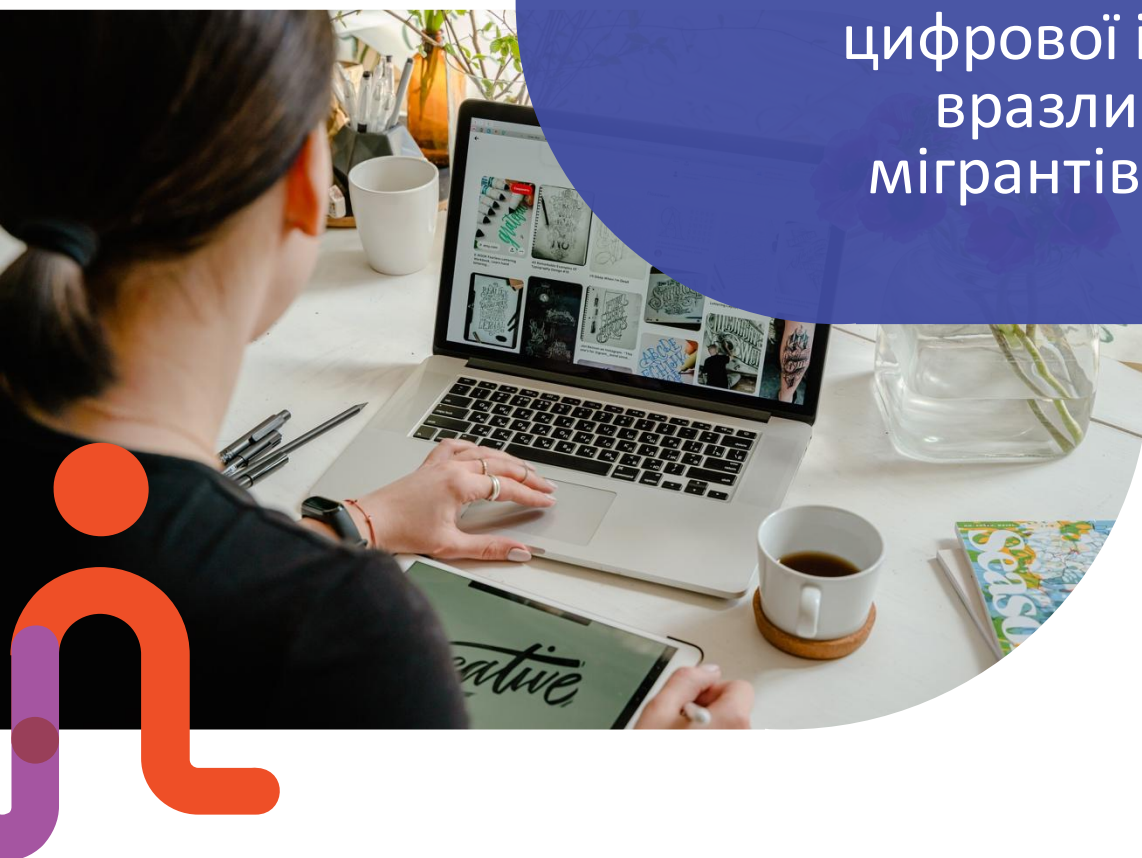
Хоча кожна країна має свої унікальні виклики та рішення, вимальовуються спільні теми: необхідність стратегічної політики для подолання цифрового розриву, необхідність постійного навчання цифровій грамотності, інвестиції в інфраструктуру, захист від мови ненависті, расизму чи дискримінації, визначення стратегій для запобігання закріпленню соціальних нерівностей в офлайн та заохочення активної участі маргіналізованих груп. Зосереджуючись на вищезазначених

сферах, суспільства можуть створити більш інклюзивне цифрове майбутнє, де кожен, незалежно від походження чи обставин, матиме рівний доступ до цифрових можливостей.

Ці отримані уроки підкреслюють важливість адаптивності, співпраці та орієнтації на місцевий контекст при розробці ефективних стратегій соціальної інклюзії за допомогою цифрових медіа в різних країнах.

Висновки щодо цифрової інклюзії для вразливих громад, мігрантів та біженців

Звіт про ситуацію в Європі **свідчить про значний прогрес у сфері цифрової інклюзії**, проте залишаються виклики щодо забезпечення повної медіації для участі, миробудування та різноманітності. **Європейський Союз (ЄС) впровадив політику, правові рамки та проекти, спрямовані на сприяння соціальній інклюзії та подолання цифрового розриву.** Такі ініціативи, як #ATodoColor та ALL DIGITAL Weeks, підкреслюють прихильність ЄС до цифрової грамотності.

Однак ці ініціативи надають пріоритет інклюзії та цифровим навичкам, а не підходу, орієнтованому на медіацію. Розробка стратегій медіації як інструменту інклюзії та миротворчості залишається сферою, що потребує подальшого дослідження.

Підхід Данії до інклюзивних цифрових медіа є прогресивним, з тісною співпрацею між державним та приватним секторами, спрямованою на подолання цифрового розриву, мови ненависті та онлайн-утисків. Однак необхідні подальші зусилля для підтримки людей похилого віку та іммігрантів, щоб забезпечити рівний доступ до цифрових ресурсів та програм з підвищення цифрової грамотності.

Фінляндія наголошує на трансформаційному потенціалі цифрових медіа, водночас визнаючи пов'язані з ними ризики, зокрема дезінформацію, проблеми конфіденційності та виключення людей з інвалідністю. Для зменшення цих ризиків країна зосереджується на освіті, захисному законодавстві, доступності та цифровому активізмі на низовому рівні. Проте цифрова трансформація може виявитися надто оптимістичною без належної оцінки цифрового охоплення та рівня компетентності серед цільових груп. Такі питання, як власність на цифрові платформи, комерційні інтереси та різні інтерпретації демократії, також впливають на ефективність цифрових медіа у сприянні інклюзії.

Німеччина досягла стабільного прогресу в інтеграції цифрових медіа в різних секторах, приділяючи особливу увагу медіаграмотності, цифровій інфраструктурі та інклюзивній освіті. Хоча виклики у сфері інфраструктури та підготовки вчителів залишаються, прихильність країни до цифрової інклюзії відкриває значні можливості для побудови більш справедливого цифрового суспільства.

Україна наголошує на цифровій грамотності, захисних законах та громадських рухах для сприяння інклюзії та участі. Забезпечення відповідального використання цифрових медіа є критично важливим для сприяння поінформованому та пов'язаному суспільству.

Іспанія підкреслює як потенціал, так і ризики цифрових медіа у соціальній інклюзії. Хоча цифрові платформи надають можливості для видимості та участі, вони також закріплюють нерівність, якщо ними не керувати ефективно. Країна надає пріоритет цифровій та алгоритмічній грамотності, регулюванню контенту та відповідальній цифровій взаємодії

Рекомендації включають інтеграцію цифрової грамотності у формальну та неформальну освіту, створення доступних просторів для цифрової участі та заохочення цифрових платформ до більшої відповідальності за модерацію шкідливого контенту. Іспанія також підкреслює роль відкритих освітніх ресурсів (ООР) у сприянні цифровій інклюзії та підтримці маргіналізованих спільнот через наставництво однолітків та програми цифрового доступу на основі спільнот.

Зміни відбудуться завдяки залученню громадськості, спільним довгостроковим та стійким ініціативам за участю багатьох зацікавлених сторін, а також освіти. Роль інклюзивної та критичної формальної, неформальної та інформальної освіти у подоланні цифрової нерівності та навчанні ключовим цифровим компетенціям і навичкам, а також у створенні доступних, цікавих та різноманітних навчальних середовищ є ключовою для майбутнього інклюзивних цифрових медіа. Звертаючи увагу на ці елементи, суспільства можуть працювати над створенням більш інклюзивного, партисипативного та справедливого цифрового майбутнього для вразливих громад, мігрантів та біженців.

Ірландія пропонує унікальний підхід до цифрової інклюзії, зокрема у задоволенні потреб мігрантів та біженців. Країна реалізувала такі ініціативи, як програма «Цифрові навички для громадян», яка має на меті надати необхідне навчання з цифрових навичок тим, хто перебуває під ризиком виключення. Ірландія також наголошує на програмах цифрової грамотності на рівні громади, залучаючи місцеві організації та бібліотеки для охоплення вразливих груп населення. Однак залишаються виклики щодо забезпечення стабільного доступу до доступних цифрових інструментів та високошвидкісного інтернету, особливо у сільських районах. Крім того, Ірландія працює над посиленням правового захисту від дезінформації та мови ненависті в інтернеті, визнаючи необхідність збалансованого підходу, який захищає свободу вираження поглядів, водночас запобігаючи цифровій шкоді.

Загалом стратегічні рішення щодо перетворення Інтернету на різноманітний, безпечний та інклюзивний простір повинні враховувати: існування цифрового розриву, зокрема у сільських районах, що негативно впливає на вразливі групи (які можуть зазнавати перекресної дискримінації); відсутність комплексних програм з цифрової грамотності та відсутність інтерсекційного підходу; обмежене представництво різноманітних голосів у віртуальному просторі та той факт, що сучасний розвиток платформ сприяє відтворенню та закріпленню стереотипів, упереджень та соціальної нерівності.

08

Остаточні рекомендації щодо роботи з компетентностями та навичками

На основі основних висновків звіту в цьому розділі ми прагнемо визначити ключові елементи, над якими можна працювати у сфері цифрових компетентностей та навичок, використовуючи Рамку цифрових компетентностей (DigiComp) Європейського Союзу. Наведені нижче цифрові навички та компетентності є необхідними для сприяння цифровій інклюзії серед вразливих громад, зокрема мігрантів та біженців.

Наступні **цифрові навички та компетенції** є необхідними для сприяння цифровій інклюзії серед вразливих громад, зокрема мігрантів та біженців.

01 Інформаційна та даних грамотність

- Здатність шукати, оцінювати та критично аналізувати цифровий контент.
- Критичне мислення. Виявлення дезінформації, фейкових новин та проблем, пов'язаних із конфіденційністю

02 Комунікація та співпраця

- Правильне використання цифрових інструментів.
- Знання та використання комунікаційних інструментів і стратегій, наприклад, сторітеллінгу.
- Міжкультурна компетентність або усвідомлення культурних відмінностей у цифровій комунікації.

03 Створення цифрового контенту:

- Навички створення, модифікації та обміну цифровим контентом у спосіб, що враховує культурну інклюзивність.
- Етичне використання цифрових платформ, дотримання авторських прав та прав інтелектуальної власності.

04 Безпека та кібербезпека

- Захист персональних даних та права на приватність.
- Усвідомлення ризиків в Інтернеті, шахрайства та кібербулінгу.

05 Розв'язання проблем у цифровому середовищі

- Адаптація до нових цифрових інструментів та подолання технічних бар'єрів.
- Використання цифрових ресурсів для освіти, працевлаштування та громадянської активності.

Компетенції та навички для творців контенту, що сприяють цифровій інклюзії

01

Міжкультурна комунікація та обізнаність

- Розуміння культурних особливостей та різноманітних точок зору.
- Адаптація контенту, щоб він був інклюзивним та доступним для різних спільнот

02

Інклюзивне розповідання історій та представлення

- Етичне та відповідальне зображення вразливих спільнот.
- Залучення груп, що перебувають у вразливому становищі, таких як мігранти та біженці, до створення контенту, щоб посилити їхній голос.

03

Цифрова доступність та універсальний дизайн

- Забезпечення повної доступності контенту.
- Використання зрозумілої мови, альтернативного тексту для зображень та опцій озвучування

04

Медіаграмотність та критичне мислення

- Виявлення дезінформації та фейкових новин.
- Заохочення позитивної цифрової активності та безпеки в Інтернеті.

05

Залучення спільноти та спільне створення

- Залучення маргіналізованих груп до процесу розробки контенту.
- Заохочення поважної цифрової участі через інтерактивні медіа.

Творці цифрового контенту відіграють вирішальну роль у сприянні цифровій інклюзії. Згідно з рамками DigiComp, слід акцентувати увагу або враховувати такі навички:

01

Інформаційна та цифрова грамотність

- Перегляд, пошук та фільтрування даних, інформації та цифрового контенту
- Оцінка даних, інформації та цифрового контенту
- Управління даними, інформацією та цифровим контентом

02

Комунікація та співпраця

- Взаємодія за допомогою цифрових технологій
- Обмін інформацією за допомогою цифрових технологій
- Залучення громадян до участі за допомогою цифрових технологій
- Співпраця за допомогою цифрових технологій
- Мережевий етикет

03

Управління цифровою ідентичністю

- Створення цифрового контенту
- Розробка цифрового контенту
- Інтеграція та переробка цифрового контенту
- Авторське право та ліцензії

04

Безпека

- Захист персональних даних та приватного життя
- Захист здоров'я та благополуччя
- Розв'язання проблем
- Виявлення прогалин у цифровій компетентності

Інтегруючи ці компетенції та навички, як вразливі спільноти, так і творці цифрового контенту можуть сприяти створенню більш інклюзивного та справедливого цифрового середовища.

* З метою економії паперу, будь ласка, друкуйте цей документ у відтінках сірого або чорно-білому режимі, а не у кольорі. Друкуйте на обох сторонах аркуша (двосторонній друк) і, якщо можливо, розміщуйте кілька слайдів або сторінок на одному аркуші.

www.includememedia.eu

**Слідкуйте за нашою
подорожжю**

This work is licensed under

Creative Commons
Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 4.0 International

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them